

והנה יש לחקור למה רשב"י ז"ל שם ביאור זה בפרשת האזינו שלא נזכר בה מציאות ראש ובקע לגלגולת כמו שנוכר בפרשת נשא ושם שם אדרת נשא ואולי שכונתו בהיות נצוץ משה רבנו כנודע סמך יום פטירתו אל פטירת משה רבינו והיינו שמתחיל פה בההוא יומא דאתכנסו חבריאי וכו'. וזאת האדרא סמוכה אל וזאת הברכה שבו נפטר משה רבינו עליו השלום כברכה.

[4] גייר. 54 דף. 4° 19:15 ס"מ.

ספר רנו ליעקב שמחה מהרב המקובל הקדוש ר' יעקב צמח זלה"ה: ממה ששמע מהרב המקובל הקדוש מהר"ש ויטאל בדמשק כשהיה לומד אצלו כל יום השישי ויום ש"ק בערב. הספר הזה לא נדפס מעולם. נכתב בלבוש יע"א שנת תקע"א לפ"ק.

מאוסף כתבי־היד של ר' נחום דובער פרידמאן. עיין: ארשת, א, עמ' 396. על הדף הריק שלפני השער חתימתו: זה ספר שייך לנחום דובער פרידמאן. ועל השער החותמת "קנין כספי" וחתימו. הספר לא נדפס עד היום אף על פי שנשתמר בכמה כתבי־יד: אוכספורד 1870, המוויאום הבריטי 820, בית־המדרש לרבנים בניו־יורק 975, ו־Hebrew Union College בסינסינאטי. ליקוטים הימנו נמצאים בכתבי־יד רבים. עיין: ג' שלום, לתולדות המקובל ר' יעקב צמח ופעולתו הספרותית — קרית ספר, שנה כו (תש"י), עמ' 185—194. עיין שם בייחוד, עמ' 189, הערה 21.

חיד"א כותב ב"שם הגדולים" (מערכת ספרים, מהד' בן־יעקב, ווילנא תרי"ג, עמ' 136), שראה "ספר זה כ"י ויש בו חידושים רבים וגם ממנהר"י צמח עצמו".

[ההקדמה ל"רנו ליעקב שמחה"]

אמר צמח למזכרת בזכירתי המועט תמצא בחיבור זה בכל פרשה ופרשה מה ששייך בה פי' על איזה פסוקים. והנה צריך להודיע א"צ רואה ספר זה, שלא ידון אותי כי אם לכף זכות. והנה כל מה שכתוב לכאן הוא משפרי הרב זלה"ה, ממה שזכרתי על־פה בחושקי בחכמה זאת האמת. ובודאי שלא זכרתי לא הסדר ולא הישוב ולא הלשון, כי מן הפה לכתב יש הרחק גדול, כי בודאי שהוספתי על השמועה תיבות ואותיות ובערתי גם כן. והנה יש לשבח בתיבות אשר בידו בתיבות כל חיים זלה"ה והוא בנו החכם השלם הדיין כמהורר שמואל בקוראי שמו שמואל ויטל נר"ו, כי ידענו כי נאמן הוא באוצרות יי אוצרת חיים זלה"ה וביתדותיו וגנזיו הוא פרי מצדיק עץ חיים¹ והוא שם ספר הראשון הנקרא שם כתבו בקרבנו. וספר השני נקרא עץ הדעת טוב² בלי רע כלל והם שני עצים ביד אחד הנז'. והנה גדולת אלו ספרים הוא על כמה פנים. גדולה מכולם על שרש כמה דרושים שעדין לא נגלו ממנה בין על הזו' בין על דברי חז"ל, בין על משניות, בין על תלמוד, בין על מדרשים, בין על הפסוקים, בין על הייחודים, בין על הכוונת על הגלגולים, על תיקוני הנפש, על המנהגים, על חלומות, על חסידות הרב זלה"ה, על גדולתו על כל מיני חכמות שלו, על כל דבר ודבר של הנז' יש כמה דברים נפלאים עמוקים, כלם ברורים, כלם חידושים, מלא כל הספרים כבודם. גם מה שכתוב אצלנו כתוב שם באופן אחר יותר מסודר מיושר מסודר כנראה שכולו חידוש אצלינו.

1 טרי עץ חיים, נדפס בפעם הראשונה בקארעץ תקמ"ב. עיין: פרידברג, בית עקד ספרים, ג, עמ' 851, מס' 778.

2 עץ הדעת טוב, זאלקווא תרכ"ו; שם תרל"א. חלק ב, ירושלים תרס"ו.

גם מנהג שם קודם כל דרוש ודרוש לומר הקדמה קטנה בקיצור והיא כוללת כל הדרוש ואחריו אומר הדרוש באורך בתוספת לראיות כמה משלים כמה פסוקים שחסרים בספרינו. גם יש דרושים שלימים דרך קיצור בכללות בלשון צח וכסדרו ובמיתוק וביושר לשוני מובן יותר ממה שכתוב בספרינו באורך. גם בכל דרוש ודרוש יש בספרים שלנו כמה טענות וראיות לרעה. סוף דבר הכל נשמע, כי בליל ששית ובשבת אחר שלש סעודות היינו שומעים מן החכם כהר"ר שמואל דרושים וכוונת שבאותם הספרים והיינו קוראין בוהר ובשומעי איזה דבר חדש הייתי כל היום ונכדי כדי לכונו כמ"ש ובוודאי שנתחלפו כמה דברים ועכ"ז תמצא לכאן כמה דברים מהם שכתוב אצלינו מהם תדע כמה טעות נפלו בהם ומהם כמה קושיות נשארו כתיק"ו מ"ש שם.

גם כתבתי כאן כמה שימוש קבלה מעשית, כדי לראות גדולות הפסוקים והשמות לבד ושם בצידו תמצא עונש המשתמש בהם.

ונ"ל צמח, כי גילוי חכמה זאת עתה בדורות גרועות היא כדי שיהיה לנו מגן עתה לאחוז בלב שלם באבינו שבשמים, כי באותם הדורות הרוב היו אנשי מעשה וחסידים והמעשים טובים היו מצילים אותם מכל המקטריגים ועתה רחוקים משורש העליון כמו שמרים בתוך החבית, מי יגן עלינו אם לא קריאתינו בחכמה נפלאה והעמוקה הזאת ובפרט על דרך שכתוב הרב זלה"ה, שהגסטרות נעשו כמו נגלות, כי בדור זה מושל הזנות והמלשינות ולשון הרע ושנאה שבלב ונתפשט הקליפה באופן שמתבייש האדם לנהוג דברי חסידות והשי"ת יגין עלינו וימחול עוונותינו אמן ³.

גם יש כאן כמה דברים מספר של החכם ר' יהודה משען ע"ה ⁴ ממה שקבל מהרב זלה"ה והם מעידים על זה, לכן כתבתי אותם כאן במקומם. כל זה עשיתי אני יעקב צמח. דברים הברורים שם בתוך הקדמה של ספר הדרושים.

דע כי קצת מחברינו כתבו והם ספרים ממה ששמעו ממורי זלה"ה ומזולתו על שמו וכל אחד כתוב הדברים כסדר ובתוספת ובחיסרון כפי הדעת והבחינה שלהם ולכן נתפשט כמה מיני כתבים כפי בחינת הכותבים וידיעתם וכהבנתם במה שכתבו הניחו מקום לכמה קושיות ולכן אין לסמוך על אותן הספרים וצריך להרחיק מהם. ודע כי כל מה שכתבתי לכאן הכל שמעתי אותו מפי מורי זלה"ה ולכן כתבתי הכל בחיבור אחד ומה ששמעתי מהחברים ממה שדרש להם מגלה להם קודם שלמדתי עימו. הגה הכל כתבתי ג"כ לבדו על שם אומרו משם מורי זלה"ה. ע"כ אני צמח זוכר. הסיום, דף 54, ב :

כשאני חיים באתי אצל מורי זלה"ה ללמוד ממנו זאת החכמה הלך מורי זלה"ה עמי לטבריא והיה שם ספינה קטנה וכשהיינו הולכי' בספינה בתוך הים כנגד העמודים של ב"ה הישן לקח מורי זלה"ה שם מים ובין העמודים והשקה אותי ואמר לי עכשיו תשיג בזאת החכמה כי אלו המים הם מבאר של מרים ומאז ואילך התחלת

3 פסקה זו מובאת בהקדמה לעץ חיים, לבוב תרכ"ה, דף ב, ב.

4 ר' יעקב צמח מביא גם ב"זהר הרקיע" שלו, מ-סיגעט תרל"ה, דף רג, ב, מאמר ארוך על לשון אחר בספר הזהר, שמצא בכתב-יד ר"י משען. הוא היה מחשובי תלמידיו של האר"י, מן "הכת הראשונה". האריך ימים ובשנת ש"ע (1610) היה עוד בחיים. נמנה בין התלמידים שנדחו עלידי האר"י, אך נשאר בו עוד "קצת ספק" לטובה. עיין : ר' חיים ויטאל, ספר החיונות, ירושלים תשי"ד, עמ' נז, רכב ; ג' שלום, שטר ההתקשרות של תלמידי האר"י — ציון, ה (ת"ש), עמ' 146—148 [ועיין למעלה, עמ' 125].